

Omatt: Nesten en sirkulærøkonomisk suksess fra Bodø

Av Tanja Ellingsen, Astrid Marie Holand og Øystein Nystad

Omatt Gjenbruksverksted i Bodø er historien om hvordan Bodø Røde kors sammen med lokalt næringsliv, NAV Bodø og videregående skoler *nesten* har skapt en sirkulærøkonomisk suksess.

Hva sirkulærøkonomi er? Det handler om å bruke, gjenbruke og beholde naturressurser og produkter effektivt og så lenge som mulig, i et kretsløp der færrest mulig ressurser går tapt underveis. Både EU og den norske regjeringen har laget handlingsplaner der sirkulærøkonomi utpekes som fremtidens løsning. Det må bli slutt på bruk-og-kast. Vi har ikke råd til det lenger.

I praksis kan sirkulærøkonomi foregå sånn: Høsten 2019 startet Bodø Røde Kors et verksted for reparasjon og re-salg av brukte elektriske apparater, i samarbeid med Iris Salten, Power og Norsirk. Videre etablerte de samarbeid med NAV og de videregående skolene i Bodø om arbeidskraft, tilrettelegging av arbeidsplassen og opplæring. For at sirkulærøkonomien skal fungere, må fagkunnskap om reparasjon tas vare på, og Omatt ble godkjent lærlingeplass for to fagbrev. I tillegg bidro verkstedet til at personer som trengte det fikk en arbeidsplass, et tilholdssted.

Varene selges i bruktbutikken til Bodø Røde Kors, og særlig hvitevarene har vært populære. Dermed blir noen andres søppel Omatts viktigste ressurs. Samarbeid med avfallsselskap og butikker som selger og tar imot elektriske produkter er avgjørende – rett og slett for å møte den store etterspørselen i bruktmarkedet.

Omatts forretningsmodell bygger på lokalt tilpassede småskala løsninger – hvor den tredelte bunnlinjen, der hensyn til planeten (miljø), menneskene (det sosiale) og økonomien danner grunnlaget for modellen. I en slik modell er det viktig at ingen ressurser skal sløses med – verken natur, mennesker eller penger. Målet er kvalitativ forbedring i stedet for kvantitativ vekst, gjennom en klokere bruk av både menneskelige og materielle ressurser.

Etter en lovende start var ønsket å endre organisasjonsstrukturen og etablere Omatt Gjenbruksverksted som et aksjeselskap for å utnytte potensialet i konseptet fullt ut. Samarbeidet med bruktbutikken ble opprettholdt slik at Røde Kors kunne fortsette sitt arbeid for å skape meningsfylt arbeid for personer som har stått utenfor arbeidslivet. Som etablert bedrift ville det kunne gjøres nødvendige investeringer og utviklingsarbeid for å skape et best mulig produkt, øke gjenbruket av elektriske apparater og dermed ta vare på miljø og samfunn i enda større grad. Med andre ord – alt var tilsynelatende duket til å kunne bli en kjempesuksess. Da oppsto problemene. Gjenbruksverkstedet ble for stort for frivilligheten og for smått for næringslivet.

I dag står Omatt i fare for å bli lagt ned. Her er dilemmaet: Omatt vokste seg for stort til å håndteres av Bodø Røde kors, som jo i utgangspunktet ikke er en forretningsorganisasjon. Samtidig var Omatt ikke lønnsomt eller vekstorientert nok for Innovasjon Norge eller andre mulige forretningspartnere. For

interessentene har «dette vært vanskelig å regne hjem», det har ikke gitt nok profitt på kort sikt. Omatt føyer seg dermed fint inn i rekken av eksempler på at forsøk på å få i gang sirkulærøkonomisk drift støter mot konkurranseøkonomisk tenkning. Det har vi egentlig ikke tid til, gitt at den siste rapporten fra FNs klimapanel viser «*Kode rød for menneskeheten*».

Lanseringen av FNs bærekraftsmål, EUs og Norges handlingsplaner er i seg selv vitnesbyrd om at etterkrigstidens konkurranseøkonomi ikke klarer å løse de komplekse utfordringer menneskeheten står overfor. Det *snakkes* om at bedre løsninger trengs, men hvordan komme fra ord til handling?

Det verden trenger, er mange gode lokale løsninger.

Vi minner Bodøs politikere om at Bodø kommune har forpliktet seg til å være blant FNs Smarte og bærekraftige byer. Mange satsninger er lansert, i kommuneplanen og i internasjonal strategi. Det gode liv, mennesket i sentrum, smart og grønn er alle sentrale stikkord. I ambisjonene til Bodø2024 er sirkulær- og økologisk økonomi en bærebjelke. Det bør forplikte.

Vi minner næringslivet om at også de har lansert bærekrafts-ambisjoner. Action Now-nettverket med Bodø Glimt og BDO i spissen bør selvsagt nevnes særlig, og deres og andre partnersamlinger som foregår blant annet via KRAFT – Senter for bærekraftig utvikling i Nord.

Dersom politikerne og næringslivet mener alvor med sine ord – så finner de en måte å videreføre Omatt på. Det som trengs er at flere blir med på spleiselaget for å løfte Omatt videre, med basis i en tredelt bunnlinje. Da får Bodø en sirkulær suksesshistorie å vise fram i 2024.